

Ю.І. Корнієвський¹, Т.І. Єрємін², В.Г. Корнієвська¹, В.І. Мозуль¹, М.В. Дьячков¹, В.С. Доля¹

ФЛОРА НАЦІОНАЛЬНОГО ЗАПОВІДНИКА "ХОРТИЦЯ"

¹Запорізький державний медичний університет

²Запорізький міський дитячий ботанічний сад

Ключові слова: вид, родина, фітоценоз, флора

Проведена інвентаризація флори вищих рослин Національного заповідника "Хортиця". Встановлено, що вона включає 121 родину та 1091 вид, лікарських рослин більше 300 видів.

Острів Хортиця займає площу 3000 га. На невеликій ділянці суші в тісній, нерозривній співдружності представлені зразки всіх ландшафтних зон України – степ, луки, балки та скелі.

У 1993 році історико-культурний заповідник отримав статус Національного заповідника "Хортиця" (НЗХ). В його структурі з'явився науково-дослідний відділ природи, дослідження стали більш системними.

Однак проблему відродження природи о. Хортиця неможливо вирішити до тих пір, поки не буде складено повний список цінних ділянок, що збереглися, налагоджено систему їх охорони та використання. Відновлення порушених ландшафтів "перлини" міста Запоріжжя та всієї України – о. Хортиця потребує виконання великого об'єму робіт по їх рекультивативі, дослідженню, розробці проектів та проектних рішень, карт відновленого рослинного покриву, пошукових експедицій. Острову Хортиця, як ботанічному об'єкту приділяється мало уваги, спеціальних публікацій, які б досліджували рослинність острова, до дійсного часу дуже мало [3,4,5,6,7].

Враховуючи все вище назване, ми вирішили провести інвентаризацію рослин о.Хортиця. Ця робота проводилась співробітниками кафедри фармакогнозії ЗДМУ сумісно з співробітниками Національного заповідника "Хортиця" протягом 1978-2007 років.

Рослинний світ нараховує близько 250-300 тис. вищих рослин [1]. Із них, на думку вчених, біля 25 тис. видів рослин під загрозою знищення, отже кожен десятий вид на Землі потребує охорони [2,8].

Слід відмітити рідкісні види рослин, які зустрічаються на території Національного заповідника "Хортиця". Всі вони занесені в "Червону книгу України", є такі рослини, які знаходяться на межі знищення. До них відносяться: ковила волосатик (*Stipa capillata* L.), ковила дніпровська (*Stipa borysthena* Klok. ex Prokud), ковила Лесинга (*Stipa lessingiana* Trin. ex Rupr.), тюльпан дніпровський (*Tulipa quercetorum* Klok. et Zoz), тюльпан гранітний (*Tulipa granitica* Klok. et Zoz), зозулинець салеповий (*Orchis morio* L.), зозулинець шоломоносний (*Orchis militaris* L.), зозулинець обпалений (*Orchis ustulata* L.), водяний горіх (*Trapa natans* L.), сальвінія (*Salvinia natans* L.), брандушка різнокольорова (*Bulbocodium versicolor* Ker.-Gawl),

астрагал шерстистоквітковий (*Astragalus dasyanthus* Pall.), півонія тонколиста (*Paeonia tenuifolia* L.), вудсія альпійська (*Woodsia alpina* Bott. S. T. Gray), шафран сітчатий (*Crocus reliculatus* Stev. ex Adam), цимбохазма дніпровська (*Cymbocasma borysthena* (Pall. ex Schlecht.) Klok. et Zoz).

Охорона рідкісних та зникаючих видів рослин є невід'ємною складовою частиною загальної проблеми – охорони, відновлення, збагачення й раціонального використання рослинного світу. Досвід показує, що кращий спосіб охорони генофонду рідкісних і зникаючих видів рослин – організація заповідників. Проте для дійової охорони деяких видів рослин, які присутні у природі в незначних кількостях, що ні заповідники, ні ботанічні сади не зможуть гарантувати їх збереження, для цього розроблюються інші форми збереження генофонду рослин.

На основі проведеної інвентаризації флори вищих рослин Національного заповідника "Хортиця" встановлено, що на даний момент вона включає 1091 видів, із них: хвощевидні – 1 вид, багатоніжкові – 1 вид, аспленієві – 6 видів, сальвінієві – 1 вид, кипарисові – 5 видів, соснові – 6 видів, хвойникові – 1 вид, рогозові – 3 види, їжачкогোলівкові – 1 вид, рдесникові – 5 видів, різухові – 2 види, тризубцеві – 1 вид, частухові – 2 види, сусакові – 2 види, жабурникові – 4 види, злакові – 65 види, осокові – 23 види, ароїдні – 1 вид, ряскові – 6 видів, ситникоцвітні – 6 видів, лілійні – 18 видів, цибулеві – 26 види, агавові – 4 види, амарилісові – 1 вид, півникові – 5 видів, каннові – 1 вид, орхідні – 3 види, вербові -15 видів, горіхові – 1 вид, березові – 3 види, букові – 2 види, в'язові –3 види, шовковицеві -2 види, коноплеві -2 види, кропивові -3 види, санталові – 1 вид, хвилівникові-2 види, гречкові – 26 види, лободові – 24 види, лаконосні – 1 вид, щирицеві – 8 видів, ніктагінові – 1 вид, портулакові- 2 види, гвоздичні – 52 видів, лататтеві – 2 види, куширові – 3 види, жовтецеві – 34 види, макові- 14 видів, капустяні – 67 види, резедові – 1 вид, товстолисті – 3 види, барбарисові – 2 види, ломикаменеві -10 видів, платанові – 1 вид, розоцвітні – 62 видів, цезальпінієві – 1 вид, бобові – 51 видів, геранієві – 4 види, квасницеві – 1 вид, красолеві – 2 види, паролістові – 1 вид, льонові – 4 види, рутові – 5 види, сямарубові – 1 вид, китяткові – 2 види, молочайні – 8 видів, вирин-

нищеві – 1 вид, самшитові – 1 вид, фісташкові – 1 вид, бруслинові – 3 види, кленові – 4 види, гіркокаштанові – 1 вид, сапіндові – 1 вид, бальзамінові – 1 вид, жостерові – 1 вид, виноградно – 2 види, липові – 1 вид, мальвові – 5 види, звіробійні – 1 вид, руслицеві – 1 вид, тамариксові – 1 вид, фіалкові – 7 видів, тимелеєві – 1 вид, маслинкові – 2 види, плакунові – 4 види, онагрові – 3 види, водяногоріхові – 1 вид, столисникові – 1 вид, аралієві – 1 вид, водянососонкові – 1 вид, селерові – 25 види, деренові – 1 вид, первоцвітні – 5 видів, кермекоцвітні – 5 видів, маслинові – 7 видів, тирличеві – 3 види, омелові – 1 вид, кутрові – 2 види, ластівневі – 3 види, березкові – 3 види, повитицеві – 3 види, ясноткові – 70 видів, пасльонові – 11 видів, ранникові – 42 видів, бігнонієві – 3 види, вовчкові – 3 види, пухирникові – 1 вид, подорожникові – 5 видів, маренові – 12 видів, жимолостеві – 11 видів, валеріанові – 6 видів, черсакові – 4 види, гарбузові – 6 видів, дзвоникові – 7 видів, лобелієві – 1 вид, айстрові – 177 видів.

ВИСНОВКИ

1. Проведена інвентаризація флори вищих рослин Національного заповідника "Хортиця". Нами встановлено, що вона включає 121 родину та 1091 видів, лікарських рослин більше 300 видів, рідкісні рослини – 16 видів, які занесені в "Червону книгу України".

2. Рослинний світ Національного заповідника "Хортиця" має велике наукове значення, необхідно розробити та активно упровадити програму відновлення природних фітоценозів о.Хортиця.

ЛІТЕРАТУРА

1. Доброчаева Д.Н., Котов М.И., Прокудин Ю.Н. и др. Определитель высших растений Украины.-К.: Наукова думка, 1987.-546с.
2. Зелена книга УССР.-К.: Наукова думка, 1987.-216с.
3. Корещук К.Є., Корнієвський Ю.І., Гайдаш В.І. // Актуальні питання фармацевтичної науки та практики. Матеріали міжрегіональної науково-практичної конференції.-Запоріжжя, 1995.-С.8-9.
4. Корещук К.Е., Корниевский Ю.И., Нестеренко А.Н. и др. // "Человек и его здоровье". Сборник научн. работ, вып.2. -Курск, 1999.-С.231-235
5. Корниевский Ю.И., Корниевская В.Г., Фурса Н.С. и др. / Запорожский медицинский журн.-2004.-№4(19).-С.215-218.
6. Попович Ю.С., Устименко П.М., Костильов О.В. //Укр. ботан. журн.-1992.-№1.-С.77-91.
7. Природа острова Хортица/Сборник научных трудов.- Запорожье: Днепровский металлург, 1993.-вып.1.-162с.
8. Червона книга УРСР.-К.: Наукова думка, 1980.-504с.

Надійшла 21.03.2008р.

Ю.И.Корниевский, Т.И.Еремина, В.Г.Корниевская, В.И.Мозуль, М.В.Дьячков, В.С.Доля

Флора национального заповедника "Хортица"

Проведена инвентаризация флоры высших растений Национального заповедника "Хортица". Нами установлено, что она включает 121 семейство и 1091 вид, лекарственных растений больше 300 видов.

Ключевые слова: вид, семейство, фитоценоз, флора

Yu.I.Korniyevs'ky, T.I.Eromina, V.G.Korniyevs'ka, V.I.Mosul, M.V.Dyashchov, V.S.Dolya

National nature reserve "khortytza"

On the basis of carried out inventory the higher plants flora of the National nature reserve "Khortytza" we have established that it includes 121 families and 1091 species, more than 300 species of medicinal plants; rare species which have been registered in "Red Book of Ukraine" consist of 16 species. Planting world of Khortytza island is of great importance to the science, that's why it is necessary to work out and actively introduce the program of these phytocenoses renewal.

Key words: species, families, phytocenoses, flora

Відомості про авторів:

Корнієвський Ю.І., к.фарм.н., доцент кафедри фармакогнозії ЗДМУ;

Єрьоміна Т.І., директор Запорізького міського дитячого ботанічного саду;

Корнієвська В.Г., к.фарм.н., асистент кафедри фармакогнозії ЗДМУ;

Мозуль В.І., к.фарм.н., доцент кафедри фармакогнозії ЗДМУ;

Дьячков М.В., студент V курсу фарм.факультету ЗДМУ;

Доля В.С., д.фарм.н., професор, завідувач кафедри фармакогнозії ЗДМУ.

Адреса для листування:

Корнієвський Юрій Іванович, 69035, м.Запоріжжя, пр.Маяковського, 26, ЗДМУ, кафедра фармакогнозії.

Тел.: (0612) 34-23-31